

MARQ WIJNGAARDEN
MICHIEL PESTMAN
FLIP SCHÜLLER
PROF. LIESBETH ZEGVELD
MARIEKE VAN EIK
PROF. GÖRAN SLUITER
PROF. BRITTA BÖHLER
WIL EIKELBOOM
DR. CHANNA SAMKALDEN
TAMARA BURUMA
EDWARD VAN KEMPEN
BRECHTJE VOSSENBERG
DR. HANA VAN ODIJEN
TOM DE BOER

ADVISEURS
PROF. HANS ULRICH JESSURUN D'OLIVEIRA
PROF. TIES PRAKKEN

AANGETEKEND

Landelijk Parket Amsterdam
T.a.v. de Officier van Justitie
IJdok 163
1013 MM Amsterdam

Amsterdam, 2 februari 2017
Onze ref. 20160804.GS/wdk

Direct tel.nr: 020-3446248
Direct faxnr: 020-3446201

Betreft: Aangifte tegen de Rabobank Groep

Geachte Officier van Justitie,

Hierbij doe ik namens cliënten Fernando Hernandez en de NGO SMX Collective (SMX), die mij beide nadrukkelijk daartoe hebben gemachtigd en domicilie kiezen op mijn kantoor, aangifte tegen de Coöperatieve Rabobank U.A., de Rabobank International Holding B.V. en Utrecht-America Holdings Inc. (hierna: de Rabobank Groep) en de feitelijk leidinggevenden van de voormelde Rabobank Groep, terzake van een aantal strafbare feiten.

Ik verzoek u, op basis van hierna volgende gronden, een strafrechtelijk onderzoek te openen tegen de Rabobank Groep en hun feitelijk leidinggevenden terzake van witwassen, strafbaar gesteld in de artt. 420bis, 420ter en 420quater Sr, en deelneming aan een organisatie die tot oogmerk heeft het plegen van misdrijven, waaronder internationale misdrijven, strafbaar gesteld in art. 140 Sr (jo. -

onder andere- art. 4 en 8a WIM en artt. 287 en 289 Sr). De feiten zijn gepleegd in Calexico (Californië) in de periode december 2002 - januari 2015.

Op basis van berichtgeving in de media is bekend geworden dat de Rabobank Calexico, dochteronderneming van de Rabobank groep, over een langere periode, tot sluiting in januari 2015, in de grensstad Calexico grote hoeveelheden aan dollars heeft witgewassen, geld dat afkomstig is uit de veelheid aan criminele activiteiten van de Mexicaanse drugskartels.

De directe familie van cliënt Hernandez, namelijk

, is op 16 december 2010 door een Mexicaans drugskartel, te weten het Sinaloa-kartel vermoord. Hernandez is dus als nabestaande direct belanghebbende bij het verlangde strafrechtelijk onderzoek. De NGO SMX is eveneens direct belanghebbende, omdat zij zich inzet voor de bescherming van de Mexicaanse burgerbevolking tegen systematische misdrijven en mensenrechtenschendingen, zowel gepleegd door de Mexicaanse overheid als door de Mexicaanse drugskartels.¹

De toelichting op en onderbouwing van deze aangifte is als volgt ingericht:

I. Inleiding en achtergrond

II. Mexicaanse drugskartels - systematische en wijdverbreide misdrijven

III. Het witwassen van winsten

IV. De moord op

V. Rabobank Calexico - de feiten

VI. Juridische kwalificatie van de feiten

VII. Strafrechtelijke aansprakelijkheid van de Rabobank Groep

VIII. Strafrechtelijke aansprakelijkheid van de feitelijke leidinggevendenden van de Rabobank Groep

IX. Rechtsmacht en dubbele strafbaarheid

X. Geen vervolgingsbeletselen

XI. Opportuniteit: haalbaarheid en algemeen belang

¹ Zie de website van deze NGO: <https://smxcollective.org>.

XII. Bewijsvergaring en rechtshulp

XIII. Conclusie

I. Inleiding en achtergrond

Calexico is een grensstad tussen Californië en Mexico, aan de Amerikaanse kant van de grens. Aan de Mexicaanse kant van de grens bevindt zich de Mexicaanse tegenhanger, grensstad Mexicali. Tussen beide steden is een grensovergang. De Rabobank Calexico bevond zich op vijf minuten loopafstand van de Mexicaanse grens. Het is een feit van algemene bekendheid dat Mexicaanse drugskartels in deze grensgebieden zeer actief zijn; er is regelmatig sprake van smokkel van drugs, door middel van bijvoorbeeld tunnels. Tussen Mexicali en Calexico worden regelmatig dergelijke tunnels ontdekt.² Bovendien is het grensgebied van groot belang voor het witwassen van winsten uit de drugshandel; daarover later meer.

De Rabobank in Calexico was een afdeling (branch) van de Rabobank North America (Rabobank N.A.). Rabobank N.A. is deel van de Rabobank Groep.³ Het stond vroeger bekend als Valley Independent Bank, maar is in 2005 van naam veranderd na de overname door Coöperatieve Centrale Raiffeisen-Boerenleenbank B.A.⁴ Rabobank N.A. is weer een dochter van de VIB corp die weer is overgenomen door Utrecht-America holding.⁵ Deze holding valt vervolgens weer onder Rabobank International.⁶

Op de website van de Rabobank N.A. staat eveneens vermeld dat de Rabobank N.A. deel uitmaakt van de Rabobank Groep:

² M. Gutman & B. McBride, 'Major Drug Tunnel Found on California-Mexico Border, 6 Arrested', *ABC News* April 21, 2016. En: 'Third Tunnel in One Year Discovered in Calexico', *US Customs and Border Protection* April 15, 2016; M. Martinez and P. Vercammen, 'A border first: Smugglers buy U.S. land, build house to hide tunnel, feds say', *CNN* March 24, 2016.

³ Rabobank N.A. was vroeger Valley Investment Bank, <http://www.bloomberg.com/research/stocks/private/snapshot.asp?privcapId=4320223>. De naam is in 2005 veranderd naar Rabobank N.A.

⁴ Dit was tot 2016 de naam van de Rabobank Groep, https://www.rabobank.com/en/press/search/2015/20151209_governance.html.

⁵ <http://www.bloomberg.com/research/stocks/private/snapshot.asp?privcapId=4320223>.

⁶ <http://www.bloomberg.com/research/stocks/private/snapshot.asp?privcapId=6730352>.

Rabobank's businesses in the Americas are part of the Rabobank Group, a leading global financial services provider serving more than 10 million customers worldwide.

Uit het jaarverslag van 2015 van de Rabobank volgt voorts dat er sprake is van volledige zeggenschap en 100 % stemrecht ten aanzien van de Noord-Amerikaanse dochterondernemingen van de Rabobank Groep.⁷

Het moet ook voor de Rabobank Groep -en diens feitelijke leidinggevenden- een feit van algemene bekendheid zijn geweest dat in de Mexicaans-Amerikaanse grensregio de georganiseerde criminaliteit zeer prominent aanwezig is. Tevens moet het bekend zijn geweest dat deze drugskartels groot belang hebben bij het witwassen van zeer grote sommen geld. In dat licht gezien geeft het al te denken dat er juist in die grensregio een filiaal van de Rabobank actief is geweest zonder dat er voldoende passende voorzorgsmaatregelen zijn getroffen om het hoofd te bieden aan de risico's van witwaspraktijken. Kennelijk, zo is de overtuiging bij cliënten, stond het eigen gewin bij Rabobank voorop en had het onvoldoende aandacht voor de verwoestende effecten van witwassen voor de Mexicaanse burgerbevolking. Immers, zo zal later blijken, de georganiseerde criminaliteit, de Mexicaanse drugskartels, zijn voor hun handelen en succesvol voortbestaan in hoge mate afhankelijk van hulp van derden bij het witwassen van hun uit misdaad afkomstige winsten.

II. Mexicaanse drugskartels - systematische en wijdverbreide misdrijven

Een groot gedeelte van de internationale drugshandel is in handen van Mexicaanse drugskartels, ook wel genoemd 'Drug Trafficking Organisations (DTOs)'. Bekende kartels zijn het Golfkartel, het Zetaskartel, het Beltrán-Leyvakartel, het Juárezkartel, het Sinaloakartel en het Tijuankartel. Deze kartels zijn zeer machtig en zeer goed georganiseerd. Ze staan ook bekend om hun extreem geweldsgebruik. In juni 2016 is een rapport verschenen van het Open So-

⁷ Jaarverslag 2015, p. 245: <https://www.rabobank.com/nl/images/rabobank-jaarverslag-2015.pdf>.

ciety Justice Initiative over de mensenrechtenschendingen in Mexico: 'Undeniable Atrocities, confronting crimes against humanity in Mexico'; het is als bijlage aan deze aangifte gehecht (**bijlage 1**).⁸ Dit rapport geeft een schokkend overzicht en analyse van wijdverspreide en systematische misdrijven die tegen de Mexicaanse bevolking worden gepleegd, zoals moord, gedwongen verdwijningen en foltering, zowel door de Mexicaanse autoriteiten als zeker ook door de drugskartels. Het rapport, op basis van een grondige analyse van de feiten en het recht, komt tot de conclusie dat drugskartels, zoals het Zetaskartel, zich in Mexico schuldig maken aan misdrijven tegen de menselijkheid. Over het Zetaskartel zegt het rapport onder andere:

Although civilians are often caught in the crossfire, the Hells Angels, whose primary purpose is [to] profit from drugtrafficking, prostitution, and extortion, do not normally direct their violence at a civilian population. The individuals concerned may be guilty of murder or some other crime, but probably not of a crime against humanity. Narco-terrorists and rebels, on the other hand, who often resort to violence against a civilian population in order to terrorize the population and extort concessions from a government would in all probability be guilty of a crime against humanity if all the other conditions are met.⁹

De onderzoekers komen tot de conclusie:

[t]here is compelling evidence that, amongst non-state actors, the Zetas cartel has pursued an “organizational policy” of intimidation and terror, and also bears responsibility for the commission of such crimes over the past decade.¹⁰

Een bekend en treffend voorbeeld van de ernst van door kartels gepleegde misdrijven betreft het bloedbad bij San Fernando, toen op 24 augustus 2010 72 migranten door het Zetaskartel werden vermoord.¹¹ Een ander voorbeeld betreft een verkrachting en marteling van vijf meisjes door de kartels.¹²

⁸Eveneens beschikbaar op <https://www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/undeniable-atrocities-2nd-edition-20160808.pdf>.

⁹ Open Society rapport, p. 95.

¹⁰ Ibid.

¹¹<http://www.insightcrime.org/news-briefs/zetas-member-linked-to-2010-san-fernando-massacre-captured>.

¹² <https://www.vice.com/nl/article/ik-werd-zeven-jaar-gebruikt-als-sekslaaf-door-mexicaanse-drugskartels-129>.

Er kan in dit verband ook gewezen worden op andere rapporten over de verschrikkelijke misdrijven gepleegd door Mexicaanse drugskartels. Bijvoorbeeld, van de universiteit van San Diego verscheen in 2013 een rapport;¹³ het rapport, *Drug Violence in Mexico*, schat het aantal moorden tussen december 2012 en januari 2014 op 23640, dat is gemiddeld 1688 per maand.¹⁴

Ook het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken, in jaarlijkse rapporten betreffende International Narcotics Control Strategy (INCS), verstrekt belangrijke informatie omtrent drugsgerelateerde georganiseerde criminaliteit in Mexico. Uit bijvoorbeeld het INCS rapport van 2010:

The cross-border flow of money and guns into Mexico from the United States has enabled well-armed and well-funded cartels to engage in violent activities. They employ advanced military tactics and utilize sophisticated weaponry such as sniper rifles, grenades, rocket-propelled grenades and even mortars in attacks on security personnel. DTOs have openly challenged the GOM through conflict and intimidation and have fought amongst themselves to control drug distribution routes. The results led to unprecedented violence and a general sense of insecurity in certain areas of the country, particularly near the U.S. border. Between January and September 2009, there were 5,874 drug-related murders in Mexico, an almost 5 percent increase over 2008 (5,600).¹⁵

Het kan geen twijfel lijden dat de Rabobank Groep, en hun feitelijk leidinggevenden, op de hoogte waren, althans dat hadden moeten zijn, van de zeer ernstige strafbare feiten waaraan de Mexicaanse drugskartels zich op systematische en wijdverbreide wijze hebben schuldig gemaakt - en nog steeds schuldig maken.

In dit verband is het van belang er op te wijzen dat drugs-gerelateerde georganiseerde criminaliteit in Mexico een al langer bekend fenomeen is. Het Open Society rapport gaat terug tot de productie en verhandeling van drugs in de jaren

¹³ Te raadplegen via <https://justiceinmexico.files.wordpress.com/2014/04/140415-dvm-2014-released1.pdf>.

¹⁴ Id., p. 13.

¹⁵ NCIS rapport 2010, p. 432, beschikbaar op <https://www.state.gov/documents/organization/137411.pdf>.

dertig van de 20e eeuw, en wijst er op dat President Nixon van de VS al in de jaren 70 een 'war on drugs' startte.¹⁶ Na 2000 versterkte en verhardde het drugsgerelateerde geweld in Mexico zich echter in zeer hoge mate. De kartels begonnen gebruik te maken van nieuwe tactieken en strategieën, zoals het oprichten van paramilitaire eenheden om strijd te kunnen leveren met de Mexicaanse politie en het leger, om rivaliserende kartel-leden te doden en om op grote schaal over te gaan tot gijzeling.¹⁷ Eind 2006 markeerde het begin van een extreme drugsgerelateerde geweldsgolf. Tussen december 2006 en eind 2015 -ook net de periode waarbinnen de Rabobank in Calexico de Mexicaanse drugskartels aanzienlijk behulpzaam is geweest in het witwassen van hun illegale winsten- zijn in Mexico meer dan 150000 mensen vermoord en zijn er tienduizenden burgers verdwenen.¹⁸ Daarnaast is er op grote schaal sprake van foltering.

De slachtoffers van drugs-gerelateerde misdrijven zijn de (ex-)leden van de kartels zelf, politie en militairen, maar ook migranten, journalisten en vrouwen en kinderen. De Mexicaanse autoriteiten zijn niet bij machte -of willen bewust niet- de zeer grote aantallen verdwijningen en massagraven grondig onderzoeken; de verdachten van zeer ernstige strafbare feiten blijven in Mexico veelal straffeloos. Het Open Society rapport trekt de conclusie dat de extreme toename van geweld in Mexico vanaf 2006 het gevolg is van escalatie in geweld van de kant van zowel de drugskartels als het Mexicaanse leger en politie.¹⁹

Cliënten stellen zich op het standpunt dat in de periode waarin de Rabobank de Mexicaanse drugskartels behulpzaam is geweest door middel van het witwassen van hun drugswinsten, het algemeen bekend was dat die kartels zich in Mexico schuldig maakten aan zeer ernstige strafbare feiten, zoals moord, foltering en gedwongen verdwijningen. Omdat de kartels goed georganiseerd zijn en genoemde misdrijven op systematische en wijdverbreide schaal werden gepleegd is er tevens sprake van misdrijven tegen de menselijkheid gepleegd door Mexicaanse kartels jegens de Mexicaanse burgerbevolking. De ernst van de door de

¹⁶ Open Society rapport, p. 25.

¹⁷ Id., p. 30.

¹⁸ Id, p. 10.

¹⁹ Id., pp. 35-47.

kartels gepleegde misdrijven en het feit dat dit algemeen bekend was maakt de aan deze kartels verleende steun door de Rabobank des te meer verwijtbaar.

III. Het witwassen van winsten

De drugskartels in Mexico zijn -helaas- ondernemingen met miljoenen –zo niet miljarden- aan winsten.²⁰ Dit doet de vraag rijzen wat er met deze winsten gebeurt.

Het merendeel van de winst voor de kartels komt uit de verkoop en distributie van drugs in de Verenigde Staten.²¹ De inkomsten in cash die dit genereert zouden in theorie vanuit de Verenigde Staten over de Mexicaanse grens kunnen worden gesmokkeld, maar dit wordt over het algemeen als te riskant beschouwd vanwege de controles aan de grens.

Goed georganiseerde kartels gebruiken in toenemende mate allerhande witwasconstructies om hun winsten veilig te stellen en de herkomst ervan te verhullen. Eén van de populaire witwasmethodes is door gebruikmaking van financiële instellingen. Aanzienlijke hoeveelheden aan cash worden gestort bij banken en vervolgens door middel van een veelheid aan financiële transacties overgemaakt naar meerdere andere rekeningen, het zogenaamde 'layering'. Als de illegale winsten na een veelheid aan transacties uiteindelijk Mexico bereiken is de -illegale- herkomst nauwelijks meer te achterhalen. Ze kunnen dan weer worden geïntegreerd in de -criminele- bedrijfsvoering.

Uiteraard kleven aan het storten van grote hoeveelheden cash bij banken risico's, omdat banken een meldingsplicht hebben terzake ongebruikelijke transacties.²²

²⁰ Zie voor een schatting van drugswinsten, UN drug report, 2011 (beschikbaar op https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/WDR2011/World_Drug_Report_2011_ebook.pdf); de winsten van de Amerikaanse drugsmarkt worden geschat op 8 miljard; deze winsten -zo staat ook in dat rapport- gaan goeddeels naar de Mexicaanse drugskartels (rapport, p.84).

²¹ Ibid.

²² In de Verenigde Staten staan de verplichtingen ten aanzien van ongebruikelijke transacties in de Bank Secrecy Act, in het bijzonder 31 U.S.C. paragrafen 5311 en volgende, en daarop gebaseerde regelgeving. Op basis hiervan moeten financiële instellingen zorg dragen voor adequaat toezicht, gericht op het opsporen, rapporteren en voorkomen van witwassen.

Het blijkt echter dat het in de Verenigde Staten al herhaaldelijk is voorgekomen dat banken -al dan niet opzettelijk- de verplichtingen in dit verband met voeten treden. Een voorbeeld hiervan is de schikking die de bank HSBC trof met de Amerikaanse justitie ter hoogte van 1,9 miljard dollar, teneinde strafvervolgning terzake witwassen in de Verenigde Staten te voorkomen.²³ Ook de Rabobank is in Amerika al gewezen op tekortschietend toezicht ten aanzien van witwassen; daarover later meer.

Het verlenen van witwasmogelijkheden speelt een essentiële, dragende rol bij het succes en ook het voortbestaan van Mexicaanse drugskartels. Zoals voormalig vicepresident van de VS, toen in zijn rol als senator, Joe Biden opmerkte bij de invoering van de 'Money Laundering Control Act':

Money laundering is a crucial financial underpinning of organized crime and narcotics trafficking. Without money laundering, drug traffickers would literally drown in cash. Drug traffickers need money laundering to conceal the billions of dollars in cash generated annually in drug sales and to convert this cash into manageable form.²⁴

Door zich schuldig te maken aan witwassen zorgen financiële instellingen er niet alleen voor dat drugskartels de herkomst van hun criminele winsten kunnen verhullen, maar ze maken het ook mogelijk dat de witgewassen winsten weer in de criminele organisaties worden geïnvesteerd. Dit resulteert dan in een exponentiële groei van de omvang en macht van de drugskartels. Het witwassen levert dan ook een essentiële bijdrage aan alle door drugskartels gepleegde misdrijven, inclusief moorden en gedwongen verdwijningen, zowel als zelfstandige misdrijven als in de vorm van misdrijven tegen de menselijkheid.

IV. De moord op

van aangever Hernandez.

verdween op de avond van 16 december 2010; daarna is er niets meer van hem

²³ Op 11 december 2012 kwamen de HSBC Groep en HSBC US met de Verenigde Staten een zogenaamde Deferred Prosecution Agreement overeen. HSBC bekende schuld aan, onder andere, het opzettelijk tekort schieten in het verplichte adequate toezicht op witwassen.

²⁴ S. Ferragut, 'Organized Crime, Illicit Drugs and Money Laundering: the United States and Mexico', International Security Programme Paper 2012/01, November 2012.

vernomen. De relevante feiten en omstandigheden wijzen er op dat hij door het Sinaloa kartel is vermoord.

is namelijk voor het Sinaloa kartel werkzaam geweest. Zoals vele arme Mexicanen had hij geen andere keuze om in het inkomen van zijn gezin te voorzien. Hij is als gevolg van zijn werkzaamheden –het smokkelen van drugs- gedetineerd geweest in de provinciale gevangenis van Durango.

Op de dag van zijn verdwijning werd hij gebeld door zijn baas binnen het kartel voor een opdracht. Hij werd naar een locatie gestuurd waar de politie op hem wachtte. De politie heeft overgeleverd aan de eenheid van het Sinaloa kartel die zich bezig houdt met het vermoorden van vijanden, verraders en/of overlopers; in het Spaans wordt dit *la oficina* genoemd.

De echtgenote van heeft geprobeerd via vrienden en/of kartel-leden contact met hem te zoeken. Toen zij vernam dat bij *la oficina* was, wist ze dat hij vermoord was. Dit was ook de laatste keer dat zij iets over hem hoorde.

De echtgenote van heeft vanuit het Sinaloa kartel vernomen dat de orders om hem te vermoorden van ‘hogerop’ kwamen en dat zij moest stoppen met het stellen van vragen over en zoeken naar haar echtgenoot. Haar werd verteld dat de moord op haar man een straf was en als voorbeeld moest dienen voor twee broers van die eerder werkten voor het Sinaloa kartel en daarmee waren gestopt.

Een paar maanden na de verdwijning van c.q. moord op werd in Durango een massagraf ontdekt met zo'n 300 lichamen. Een dochter van vroeg om een DNA-test om te kunnen vaststellen of haar vader in dat graf lag. Ook zij kreeg te horen van de Mexicaanse autoriteiten dat zij moest ophouden met zoeken naar haar vader, want als ze daarmee door zou gaan het Sinaloa kartel de gehele familie van zou vermoorden.

Tot de dag van vandaag hebben de echtgenote van _____ en zijn dochters zijn lichaam niet gevonden. Net als tienduizenden andere Mexicanen zijn ze nog altijd op zoek, op zoek naar hun dierbare echtgenoot en vader, maar ook op zoek naar gerechtigheid, in de vorm van vervolging van de daders.

De moord op _____ staat niet op zich; het is duidelijk dat vele andere burgers net als hem op een niets ontziende wijze slachtoffer zijn geworden van gedwongen verdwijningen, moord en andere ernstige strafbare feiten. Wat hem is overkomen maakt dit op indringende wijze inzichtelijk.

Wat _____ is overkomen is natuurlijk de primaire verantwoordelijkheid van het zeer gewelddadige Sinaloa kartel. Maar een ieder die op enige wijze die kartels –substantieel- behulpzaam is, bijvoorbeeld door het witwassen van winsten- draagt –mede- verantwoordelijkheid, ook voor de moord op _____.

V. Rabobank Calxico - de feiten

Ten aanzien van de witwas-beschuldigingen gericht aan de Rabobank (Calxico) baseren cliënten zich op openbare bronnen, waaronder nieuwsberichten. Er is geen reden om aan de juistheid van die bronnen en nieuwsberichten te twijfelen. In dit verband is van belang dat de Rabobank zelf de beschuldigingen niet heeft weersproken. Voorts vinden de informatie en berichtgeving bevestiging in andere, objectieve bronnen, zoals eerdere waarschuwingen gericht aan de Rabobank omtrent witwassen en het feit dat het Rabobank-kantoor in Calxico sinds januari 2015 is gesloten.

De actuele stand van zaken is dat er in de Verenigde Staten een zogenaamd 'grand jury'-onderzoek loopt naar witwassen door het Rabobank-kantoor in Calxico.²⁵ De Amerikaanse justitie beweert voldoende bewijs tegen zowel de bank als bepaalde werknemers te hebben dat sprake is geweest van witwassen.²⁶

²⁵ T. Schoenberg, 'U.S. Said to Look at Rabobank Officials in Mexico Cash Probe', *Bloomberg* May 5, 2016.

²⁶ Ibid.

In oktober 2015 verschenen er in de Amerikaanse media berichten dat een kleine vestiging van de Rabobank in Calexico voorwerp van -strafrechtelijk- onderzoek was terzake beschuldigingen van witwassen.²⁷ De Rabobank in Calexico bevond zich, zoals al gezegd, op enkele minuten loopafstand van de grens van Mexico.

Volgens de berichtgeving was het vanaf 2010 nodig dat er wekelijks speciaal beveiligde voertuigen de grote hoeveelheden cash kwamen ophalen die aldaar werden gestort; in dat gebied stond de Rabobank Calexico in de top 10 van Rabobank bankfilialen waar het meeste cash werd gestort.²⁸ De verdenking is dus dat de rol van Rabobank Calexico bij het witwassen er in bestond dat zij op grote schaal en zonder dit te melden enorme hoeveelheden cash in ontvangst heeft genomen en deze bedragen vervolgens naar andere rekeningen heeft overgemaakt.

Dat het witwassen in het Amerikaanse grensgebied met Mexico vanaf 2010 een grote vlucht nam kwam mede door het feit dat vanaf 2010 de Mexicaanse autoriteiten strenger toezicht gingen houden op witwaspraktijken in eigen land.²⁹ De Rabobank moet van deze ontwikkelingen op de hoogte zijn geweest en had hierdoor -en vanwege andere feiten en omstandigheden- extra waakzaam moeten zijn ten aanzien van stortingen en transacties via het filiaal in Calexico.

Vanwege de crisis in de financiële wereld gebeurde echter het tegenovergestelde. De Rabobank ontsloeg drie van de negen personen die toezicht hadden moeten houden op ongebruikelijke transacties; de overgebleven personen belast met toezicht moesten in plaats van 25 transacties nu 75 transacties per dag onderzoeken, en dat gebeurde bovendien in een ander kantoor dan dat in Calexico.³⁰ Verdachte stortingen en ongebruikelijke transacties werden dan ook op aanzienlijke schaal niet gemeld. Het Amerikaanse onderzoek, uitgevoerd

²⁷ T. Schoenberg & J. Hamilton, 'Money Laundering Probe at Mexico Border Casts Cloud Over Rabobank', *Bloomberg* October 26, 2015.

²⁸ Ibid.

²⁹ Ibid.

³⁰ Ibid.

door aanklagers uit San Diego en Washington, gaat onder andere om de vraag of de Rabobank voldoende zorgvuldig is geweest in het tegengaan van witwassen via haar filialen in de Verenigde Staten.³¹

De feiten en omstandigheden zoals die tot dusver bekend zijn wijzen er op dat dit niet het geval is geweest. Dat blijkt niet alleen uit de al eerder beschreven context, de feiten van algemene bekendheid, namelijk dat Mexicaanse drugskartels enorme winsten maken en dat zij continu op zoek zijn naar witwasmogelijkheden, ook door financiële instellingen, en dat financiële instellingen in de VS, zeker wanneer operationeel in het grensgebied met Mexico, om meerdere redenen aantrekkelijk zijn voor Mexicaanse drugskartels. Maar er is meer. Al in 2006 is de Rabobank in de VS door de 'Office of the Comptroller of the Currency' -toezichthoudend orgaan verbonden aan het Amerikaanse ministerie van financiën- gewaarschuwd dat witwas-toezichtmechanismen binnen de bank niet op orde waren.³² In 2011 hebben de Amerikaanse autoriteiten vervolgens beslag gelegd op Rabobank-rekeningen van witwas-verdachten.³³ In 2013 heeft de Amerikaanse toezichthouder Comptroller of the Currency een *consent order* uitgevaardigd naar aanleiding van onregelmatigheden bij het Rabobank filiaal te Roseville (Californië) bij het toezicht op witwassen, zoals dat overeenkomstig de eisen die worden gesteld in de 'Bank Secrecy Act' en de 'Anti Money Laundering Act' plaats had moeten vinden; deze *consent order* is toegevoegd als bijlage (**bijlage 2**).³⁴

Hoewel gewaarschuwd door de Amerikaanse autoriteiten en indachtig relevante feiten en omstandigheden, heeft de Rabobank Groep echter verzuimd adequaat toezicht te houden op de gang van zaken in het filiaal in Calexico en derhalve doelbewust het witwassen op aanzienlijke schaal toegelaten, in ieder geval heeft de Rabobank Groep de aanmerkelijke kans aanvaard dat er in Calexico werd

³¹ T. Schoenberg, 'U.S. Said to Look at Rabobank Officials in Mexico Cash Probe', *Bloomberg* May 5, 2016.

³² T. Schoenberg & J. Hamilton, 'Money Laundering Probe at Mexico Border Casts Cloud Over Rabobank', *Bloomberg* October 26, 2015.

³³ Ibid.

³⁴ USA Department of the Treasury, Comptroller of the Currency, CONSENT ORDER, No.2013-191, 5 December 2013.

witgewassen. Over wat dat zou kunnen betekenen in de zin van strafrechtelijke aansprakelijkheid later meer.

Er is al eerder aandacht aan besteed, maar het verdient herhaling: witwassen is geen misdrijf zonder slachtoffers. Zeker niet onder deze omstandigheden, namelijk dat Mexicaanse drugskartels in het plegen van hun ernstige misdrijven zeer afhankelijk zijn van steun en hulp van anderen bij het witwassen van hun winsten. De Rabobank was van alle risico's en gevaren omtrent witwassen ten behoeve van Mexicaanse drugskartels zeer goed op de hoogte, indachtig alle informatie en rapporten die hierover beschikbaar zijn. Desondanks heeft de Rabobank Groep terwijl alle seinen op rood stonden aanzienlijke hoeveelheden illegale winsten van Mexicaanse drugskartels witgewassen. Daarmee is het die criminele organisaties in hoge mate behulpzaam geweest en heeft het dus eveneens in aanzienlijke mate bijgedragen aan al het leed dat deze organisaties bij vele slachtoffers hebben veroorzaakt.

Cliënten, dhr. Hernandez, wiens door een drugskartel is vermoord, en de NGO SMX die opkomt voor de belangen en mensenrechten van Mexicaanse burgers, maken zich grote zorgen over het feit dat in Mexico het plegen van zeer ernstige misdrijven onverminderd voortduurt en dat externe actoren daarin een belangrijke ondersteunende rol hebben. Van strafrechtelijk onderzoek naar en vervolging van deze externe actoren gaat een krachtig signaal uit, te weten dat ook zij verantwoordelijkheid dragen voor het vele geweld en de vele misdrijven in Mexico.

VI. Juridische kwalificatie van de feiten

De hierboven geschetste feiten omtrent Rabobank Calxico dienen als basis van een door cliënten verlangd strafrechtelijk onderzoek. Een dergelijk onderzoek zal tot verdere helderheid omtrent de feiten moeten leiden en op basis daarvan tot de geëigende strafrechtelijke kwalificaties.

In dit stadium, op basis van de beschikbare informatie, gaan cliënten uit van de navolgende juridische kwalificaties van de feiten en verzoeken het openbaar

ministerie zich bij het verdere strafrechtelijke onderzoek zich in ieder geval op deze kwalificaties te richten. Dit laat uiteraard onverlet dat een strafrechtelijk onderzoek zich kan uitbreiden naar andere strafbare feiten indien de –eerste- resultaten van het onderzoek daartoe aanleiding geven.

De Rabobank Calxico valt te verwijten dat zij zich schuldig heeft gemaakt aan witwassen. Door dat onder eerder gemelde omstandigheden structureel en op grote schaal opzettelijk te doen heeft zij zich ook schuldig gemaakt aan deelneming aan een organisatie die tot oogmerk heeft het plegen van misdrijven, waaronder moord, gedwongen verdwijningen en misdrijven tegen de menselijkheid.

Witwassen

Witwassen is strafbaar gesteld in artt. 420bis, 420ter en 420quater Sr, in de varianten opzettelijk witwassen, gewoontewitwassen en schuldwitwassen.

Artikel 420bis

1.

Als schuldig aan witwassen wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren of geldboete van de vijfde categorie:

a. hij die van een voorwerp de werkelijke aard, de herkomst, de vindplaats, de vervreemding of de verplaatsing verbergt of verhult, dan wel verbergt of verhult wie de rechthebbende op een voorwerp is of het voorhanden heeft, terwijl hij weet dat het voorwerp – onmiddellijk of middellijk – afkomstig is uit enig misdrijf;

b. hij die een voorwerp verwerft, voorhanden heeft, overdraagt of omzet of van een voorwerp gebruik maakt, terwijl hij weet dat het voorwerp – onmiddellijk of middellijk – afkomstig is uit enig misdrijf.

2.

Onder voorwerpen worden verstaan alle zaken en alle vermogensrechten.

Artikel 420ter

1.

Hij die van het plegen van witwassen een gewoonte maakt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste acht jaren of geldboete van de vijfde categorie.

2.

Met dezelfde straf wordt gestraft hij die zich schuldig maakt aan witwassen in de uitoefening van zijn beroep of bedrijf.

Artikel 420quater

1.

Als schuldig aan schuldwitwassen wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van de vijfde categorie:

a. hij die van een voorwerp de werkelijke aard, de herkomst, de vindplaats, de vervreemding of de verplaatsing verbergt of verhult, dan wel verbergt of verhult wie de rechthebbende op een voorwerp is of het voorhanden heeft, terwijl hij redelijkerwijs moet vermoeden dat het voorwerp – onmiddellijk of middellijk – afkomstig is uit enig misdrijf;

b. hij die een voorwerp verwerft, voorhanden heeft, overdraagt of omzet of van een voorwerp gebruik maakt, terwijl hij redelijkerwijs moet vermoeden dat het voorwerp – onmiddellijk of middellijk – afkomstig is uit enig misdrijf.

2.

Onder voorwerpen worden verstaan alle zaken en alle vermogensrechten.

De beschikbare informatie wijst er op dat de herkomst van voorwerpen -chartaal en giraal geld- verborgen zijn gehouden of verhuld zijn. Het witwassen is naar het zich laat aanzien gedurende langere periode zeer frequent voorgekomen en had betrekking op grote sommen geld; er zou daarmee sprake kunnen zijn van gewoontewitwassen, in de zin van art. 420ter Sr. Bovendien vond witwassen plaats in het kader van de bedrijfsvoering, zoals bedoeld in art. 420ter lid 2 Sr.

Een belangrijke vraag in het te voeren strafrechtelijk onderzoek is of de Rabobank wist dat het geld afkomstig was uit enig misdrijf (art. 420bis Sr) of dat de Rabobank redelijkerwijs had moeten vermoeden dat dit het geval was (art. 420quater Sr). Het moge duidelijk zijn -ook uit eerdere onderdelen van deze aangifte- dat cliënten het standpunt innemen dat er bij de Rabobank wetenschap was, al dan niet in voorwaardelijke zin, dat de grote hoeveelheden geld die bij de Rabobank Calexico werden gestort -en vervolgens werden overgemaakt naar andere rekeningen- uit misdrijf afkomstig waren.

Een aantal factoren biedt ondersteuning voor dit standpunt, zoals:

- * de locatie van handeling, pal aan de grens met Mexico;
- * aard, omvang en duur van witwasoperaties;
- * de bekende belangrijke rol van banken bij witwasoperaties:
- * het bekende belang dat drugskartels hebben bij witwassen van hun illegale winsten (door banken);
- * het feit dat de Rabobank al was gewaarschuwd dat toezicht op ongebruikelijke transacties niet op orde was;
- * het feit dat ondanks de grote risico's op witwassen, de Rabobank in Calexico werknemers belast met toezicht op ongebruikelijke transacties sterk heeft terug gebracht.

Feiten en omstandigheden wijzen dus in de richting van opzettelijk witwassen, al dan niet met voorwaardelijke wetenschap. Subsidiair ligt strafrechtelijk onderzoek naar schuldwitwassen in de rede.

Deelname aan een criminele organisatie

Naast witwassen verzoeken cliënten het openbaar ministerie ook strafrechtelijk onderzoek te doen naar deelneming door de Rabobank aan een criminele organisatie, strafbaar gesteld in art. 140 Sr.

Artikel 140

1.

Deelneming aan een organisatie die tot oogmerk heeft het plegen van misdrijven, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren of geldboete van de vijfde categorie.

2.

Deelneming aan de voortzetting van de werkzaamheid van een organisatie die bij onherroepelijke rechterlijke beslissing verboden is verklaard of van rechtswege is verboden of ten aanzien waarvan een onherroepelijke verklaring als bedoeld in artikel 122, eerste lid, van Boek 10 Burgerlijk Wetboek is afgegeven, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de derde categorie.

3.

Ten aanzien van de oprichters, leiders of bestuurders kunnen de gevangenisstraffen met een derde worden verhoogd.

4.

Onder deelneming als omschreven in het eerste lid wordt mede begrepen het verlenen van geldelijke of andere stoffelijke steun aan alsmede het werven van gelden of personen ten behoeve van de daar omschreven organisatie.

De criminele organisatie in de zin van art. 140 Sr is een of meerdere Mexicaanse drugskartels. Deze drugskartels houden zich bezig met verschillende criminele activiteiten, zoals handel in verdovende middelen, strafbaar gesteld in verschillende onderdelen van de Opiumwet, moord en doodslag (artt. 288 en 289 Sr), zware mishandeling (art. 302 Sr), misdrijven tegen de menselijkheid, te weten moord en marteling als misdrijf tegen de menselijkheid (art. 4 van de Wet Internationale Misdrijven), en gedwongen verdwijningen als zelfstandig misdrijf (art. 8a van de Wet Internationale Misdrijven). Gelet op de duurzaamheid en de structuur van de Mexicaanse drugskartels voldoen zij aan de eisen die art. 140 Sr stelt aan een 'organisatie'. Het is voorts evident dat de kartels het plegen van misdrijven als oogmerk hebben; dat is zelfs hun hoofddoelstelling.

Gelet op de jurisprudentie van de Hoge Raad kan van deelneming aan een criminele organisatie slechts dan sprake zijn, indien de verdachte behoort tot het samenwerkingsverband en een aandeel heeft in, dan wel ondersteunt, gedragingen die strekken tot of rechtstreeks verband houden met de verwezenlijking van het binnen de organisatie bestaande criminele oogmerk als bedoeld in art. 140 Sr.³⁵

Gelet op de wetsgeschiedenis met betrekking tot art. 140 Sr kan elke bijdrage aan een organisatie worden beschouwd als deelneming.³⁶ De bijdrage van de deelnemer moet erin bestaan een aandeel te hebben in, dan wel ondersteuning geven aan gedragingen die strekken tot of rechtstreeks verband houden met de

³⁵ HR 10 februari 2015, ECLI:NL:HR:2015:264.

³⁶ *Kamerstukken II 2002/03, 28463, 10, p. 10.*

verwezenlijking van het oogmerk van de organisatie; het leveren van een aandeel en bieden van ondersteuning veronderstellen opzet. Het is niet vereist dat wordt deelgenomen aan de misdrijven waarop het oogmerk is gericht.

Art. 140 lid 4 Sr is voorts van belang indien het gaat om verlenen van geldelijke steun. Dit vierde lid in art. 140 Sr is door de wetgever opgenomen niet als uitbreiding, maar als verduidelijking van het begrip deelneming aan een organisatie.³⁷ Het is niettemin een voor deze aangifte relevante verduidelijking, omdat de feiten en omstandigheden wijzen op het verlenen van geldelijke steun door de Rabobank aan de Mexicaanse drugskartels.

Het opzettelijk witwassen, zeker als dit gebeurt op structurele wijze en op grote schaal, van de criminele winsten van Mexicaanse drugskartels levert essentiële ondersteuning op aan de criminele gedragingen van Mexicaanse drugskartels. Zoals al eerder gememoreerd, kunnen als gevolg van het witwassen Mexicaanse drugskartels hun winsten herinvesteren in hun vele criminele activiteiten. De Rabobank heeft door op grote schaal drugswinsten wit te wassen opzettelijk ondersteuning verleend aan de criminele gedragingen van de Mexicaanse drugskartels, althans heeft -vanwege een gebrekkig toezicht op ongebruikelijke transacties- de Rabobank op zijn minst de aanmerkelijke kans aanvaard dat zij door middel van structureel en op grote schaal witwassen in de Mexicaanse grensregio een belangrijk aandeel zou hebben in de ernstige en voortdurende criminele gedragingen van de Mexicaanse drugskartels.

Cliënten verzoeken het openbaar ministerie het strafrechtelijk onderzoek ook te richten op deelneming door de Rabobank aan een criminele organisatie.

³⁷ Zie *Kamerstukken II, 2002/03, 28 463, nr. 10, p. 19-20*. Er is wel kritiek op deze uitleg, omdat het de vraag oproept of de in lid 4 omschreven steun ook deelneming oplevert als niet is voldaan aan de tot nu toe door de Hoge Raad aan het deelnemen gestelde voorwaarden in HR 18 november 1997, *NJ* 1998, 225 (zie *NJB* 2003, p. 2142-2143). Deze voorwaarden zijn: a) wetenschap dat de organisatie tot oogmerk heeft het plegen van misdrijven en b) het hebben van een aandeel in of ondersteuning bieden aan gedragingen die rechtstreeks verband houden met de verwezenlijking van het criminele oogmerk. Fokkens wijst er in Noyon/Lange-meijer/Remmeling Strafrecht, artikel 140 Sr, aant. 4, op dat er volgens hem geen uitbreiding is van de strafrechtelijke aansprakelijkheid door lid 4.

VII. Strafrechtelijke aansprakelijkheid van de Rabobank Groep

In december 2002 nam de Rabobank Groep, door middel van Rabobank International N.V., de Valley Independent Bank (VIB) over. Eén van de filialen van VIB bevond zich in Calexico en werd later genoemd Rabobank Calexico.³⁸ Zoals al eerder gezegd, dit kantoor werd in januari 2015 gesloten, nadat de Amerikaanse autoriteiten een onderzoek naar (grootschalig) witwassen waren gestart.

Op basis van eerder vermelde organisatiestructuur opereerde Rabobank Calexico als een (indirecte) dochteronderneming van de Coöperatieve Rabobank U.A., Rabobank International Holding B.V. en Utrecht-America Holdings Inc. Het jaarverslag van de Rabobank uit 2015 vermeldt dat de Rabobank N.A. nagenoeg volledig eigendom is van de Rabobank Groep.³⁹

Om strafrechtelijke aansprakelijkheid van rechtspersonen, inclusief ondernemingen, aan te nemen voor het handelen van werknemers gelden de in de jurisprudentie ontwikkelde criteria, de zogenaamde 'Drijfmest-criteria'.⁴⁰

Zoals de Hoge Raad recentelijk nog heeft herhaald in zijn arrest van 26 april 2016 is er sprake van een gedraging in de sfeer van de rechtspersoon indien zich een of meer van de navolgende omstandigheden voordoen:

a.

het gaat om een handelen of nalaten van iemand die hetzij uit hoofde van een dienstbetrekking hetzij uit anderen hoofde werkzaam is ten behoeve van de rechtspersoon,

b.

de gedraging past in de normale bedrijfsvoering of taakuitoefening van de rechtspersoon,

c.

de gedraging is de rechtspersoon dienstig geweest in het door hem uitgeoefende bedrijf of in diens taakuitoefening,

³⁸ Jaarverslag Rabobank 2002, pp. 11 en 67.

³⁹ Jaarverslag Rabobank 2015, p. 210.

⁴⁰ HR 21 oktober 2003, ECLI:NL:HR:2003:AF7938.

d.

de rechtspersoon vermocht erover te beschikken of de gedraging al dan niet zou plaatsvinden en zodanig of vergelijkbaar gedrag werd blijkens de feitelijke gang van zaken door de rechtspersoon aanvaard of placht te worden aanvaard, waarbij onder bedoeld aanvaardende mede begrepen is het niet betrachten van de zorg die in redelijkheid van de rechtspersoon kon worden gevergd met het oog op de voorkoming van de gedraging.⁴¹

Vervolgens moet voldaan zijn aan de voorwaarde van opzet (voor zover de delictsomschrijving opzet vereist). Ten eerste kan er sprake zijn van opzet als de opzet in feite besloten ligt in de bedrijfspolitiek.⁴² Daarnaast kan ook opzet van natuurlijke personen, onder omstandigheden, worden toegerekend aan de rechtspersoon. In de literatuur:

Het antwoord op de vraag, of het bij een natuurlijk persoon aanwezige opzet aan de corporatie waarbij hij in dienst is, kan worden toegerekend, (zal mede) afhangen van de interne organisatie van die corporatie en van de taak en de verantwoordelijkheid, welke aan die natuurlijke persoon is toebedeeld.⁴³

Ook kan de opzet van een rechtspersoon onder omstandigheden worden afgeleid uit het beleid van de rechtspersoon of de feitelijke gang van zaken binnen de rechtspersoon.⁴⁴

Het strafrechtelijk verwijtbaar handelen door de Rabobank Calexico valt geheel binnen de sfeer van de Rabobank Groep in Nederland; er is meer dan voor strafrechtelijke aansprakelijkheid strikt noodzakelijk zou zijn aan de Drijfmet-criteria voldaan.

⁴¹ Hoge Raad 26-04-2016, ECLI:NL:HR:2016:733.

⁴² J.L. van der Neut, *Daderschap en deelneming*, p. 43; vgl. de annotatie van A.C. 't Hart HR, 16 december 1986, *NJ* 1987, 321.

⁴³ R Emmelink met verwijzing naar de Memorie van Toelichting bij art. 51 Sr (HSR, 14e druk, p. 153); Zie conclusie bij HR 15-10-1996, *NJ* 1997, 109 onder punt 7. Zie ook ro. 7.2 van het arrest, waarin de HR dit min of meer bevestigt (de HR stelt dat het feit dat de directeur geen opdracht heeft gegeven voor de strafbare gedragingen niets afdoet aan het feit dat de verdachte grote verantwoordelijkheid had en dat de directeur op de hoogte was van de handelingen). Zie ook HR 26-4-2016, ECLI:NL:HR:2016:733, *NJ* 2016/375, onder ro. 3.4.2.

⁴⁴ HR 26-04-2016, ECLI:NL:HR:2016:733.

Ten eerste vond het witwassen plaats in het kader van de reguliere bedrijfsvoering van Rabobank Calexico. Daarnaast zijn de strafbare gedragingen, het witwassen, de Rabobank Groep als geheel dienstig geweest; immers, de grote hoeveelheden cash die werden gestort -en de daaruit volgende transacties- zullen voor de Rabobank Groep als geheel voordeel hebben opgeleverd. Tot slot is het van belang aandacht te besteden aan de vraag of voldaan is aan het beschikingscriterium en/of het aanvaardingscriterium.

De thans beschikbare informatie duidt er op dat de Rabobank Groep vermocht te beschikken over de door Rabobank Calexico gepleegde strafbare feiten. De gedragingen werden verricht binnen het kader van de bedrijfsactiviteiten en beschikkingsmacht dient dus als uitgangspunt te gelden. Eveneens lijkt de Rabobank Groep de strafbare gedragingen te hebben aanvaard. Dat kan uit verschillende feiten en omstandigheden blijken. Het is op basis van de beschikbare (boekhoudkundige) gegevens -zoals onevenredig grote stortingen aan cash geld of het feit dat terwijl er naar andere Rabobank filialen cash geld moest worden gebracht er juist bij het kantoor in Calexico regelmatig cash geld moest worden opgehaald- zeer wel denkbaar dat geen andere conclusie had mogen worden getrokken dan dat bij de Rabobank Calexico er sprake moet zijn geweest van witwassen. De Rabobank Groep heeft deze gang van zaken aanvaard door hiertegen geen -passende- maatregelen te treffen. Daarenboven kan worden gesteld dat de Rabobank Groep -indachtig de Drijfmest-criteria- ernstig in het toezicht tekort is geschoten en dus niet de zorg heeft betracht die van haar in redelijkheid kon worden gevergd om het witwassen op te sporen, te rapporteren en te voorkomen. Ik verwijs naar wat ik hierover eerder naar voren heb gebracht over het negeren van waarschuwingen en het ontslaan van medewerkers die zich met toezicht bezig hielden.

Al met al kunnen de strafbare gedragingen op basis van verschillende onderdelen van de Drijfmest-criteria volledig aan de Rabobank Groep worden toegerekend.

In dit verband kan voorts aansluiting worden gezocht bij de overwegingen van het Gerechtshof Den Haag in het beklag ex art 12 Sv betreffende de 'Libor rente'-fraude:

Op basis van artikel 51 Sr komt het daderschap van een rechtspersoon naast het zelfstandig daderschap tot stand door redelijke toerekening van één of meer gedragingen van één of meer natuurlijke personen aan de rechtspersoon. Het antwoord op de vraag wanneer gedragingen van natuurlijke personen redelijkerwijs aan de rechtspersoon moeten worden toegerekend, is afhankelijk van de concrete omstandigheden van het geval. Als belangrijk oriëntatiepunt geldt dat de strafbare gedraging 'in de sfeer van de rechtspersoon' heeft plaatsgevonden. Daarvan kan sprake zijn als de gedraging is verricht door iemand die werkzaam is voor de rechtspersoon, als de gedraging past in de normale bedrijfsvoering, als de gedraging de rechtspersoon dienstig is geweest of binnen de rechtspersoon met betrekking tot de strafbare feiten sprake was van beschikking en aanvaarding.

Het onderzoek heeft voldoende aanknopingspunten opgeleverd om te concluderen dat in de periode 2005/2006 tot en met 2010 medewerkers van Rabobank betrokken waren bij manipulatie van de Libor en Euribor. Deze manipulatie bestond eruit dat, op instigatie van traders, submitters opzettelijk onjuiste submissions hebben gedaan, waarvan direct leidinggevend op de hoogte lijken te zijn geweest, zonder dat dezen (direct) hebben ingegrepen. Deze gedragingen vonden plaats binnen de afdeling Liquidity & Finance, in het kader van de reguliere, dagelijkse werkzaamheden van Rabobank. De gedragingen hebben voortgeduurd tot eind 2010 toen adequate maatregelen werden getroffen. Het niet tijdig ingrijpen ter voorkoming van de verweten gedragingen heeft er toe geleid dat deze gedurende een lange periode hebben kunnen plaatsvinden. Bij deze stand van zaken bestaan voldoende aanknopingspunten dat het laakbare handelen van haar medewerkers aan de rechtspersoon Rabobank kan worden toegerekend.⁴⁵

Ook nu gaat het bij het witwassen in Calxico om gedragingen binnen het kader van de reguliere, dagelijkse werkzaamheden van de Rabobank, en ook nu heeft het niet tijdig ingrijpen ter voorkoming van de verweten gedragingen er toe geleid dat deze gedurende een lange periode hebben kunnen plaatsvinden. Toerekening aan de rechtspersoon Rabobank ligt in de rede.

Het feit dat het hier gaat om een buitenlandse dochteronderneming doet niets af aan de strafrechtelijke toerekening aan de Rabobank Groep. In dit verband verwijs ik naar een arrest van het Hof Den Haag, waarin is bepaald dat op voorhand

⁴⁵ ECLI:NL:GHDHA:2015:1204, para. 10.2.

niet valt uit te sluiten dat een moedervereniging onder omstandigheden aansprakelijk kan zijn voor schade als gevolg van een doen of nalaten van een dochtervereniging.⁴⁶

Ook in geval van strafrechtelijke aansprakelijkheid kunnen de gedragingen van de dochteronderneming aan het moederconcern worden toegerekend. Buruma zegt hierover:

Deelneming aan een criminele organisatie (art. 140 Sr) - dat wil zeggen een organisatie die tot oogmerk heeft het plegen van misdrijven - kan volgens Kristen ook worden gebruikt. De predator neemt als voorbeeld de onderneming die tegen zeer lage kosten vervuilde objecten wil laten ontmantelen en weet dat dit slechts mogelijk is door het plegen van milieumisdrijven. Het bedrijf kan ook strafbaar zijn ex art. 140 Sr als het daarvoor een buitenlandse (dochter)onderneming inschakelt en vervolgens de milieumisdrijven aanstuurt of faciliteert. Let wel: art. 140 Sr eist niet dat het einddoel de misdaad is; het criminele oogmerk kan ook bestaan in het bewust gebruiken van een crimineel middel om een legitiem doel te bereiken.⁴⁷

Toerekening van de gedragingen van Rabobank Calxico aan de Rabobank Groep ligt nog meer voor de hand indachtig de organisatiestructuur en zeggenschap. Zoals al eerder aangegeven heeft de Rabobank Groep volledige zeggenschap over de activiteiten in Noord Amerika.

Wat betreft de vraag of ook het opzet kan worden toegerekend -in geval van opzettelijk witwassen en deelneming aan een criminele organisatie- aan de Rabobank Groep dient wat cliënten betreft uit te worden gegaan van het volgende. Het kan haast niet anders dan dat bij het structurele en grootschalige witwassen in Calxico ook werknemers in een leidinggevende positie bij Rabobank Calxico en/of Rabobank Noord Amerika op enige wijze waren betrokken, en dus eveneens zich opzettelijk aan witwassen -en in de optiek van cliënten ook aan deelneming aan een criminele organisatie- hebben schuldig gemaakt. Met vaststelling van opzet bij leidinggevende functionarissen is de toerekening van dat opzet aan de Rabobank een feit. Ook de reactie op strafbaar handelen door een

⁴⁶ Hof Den Haag, 18-12-2015, ECLI:NL:GHDHA:2015:3586, ro. 6.9.

⁴⁷ Zie Y. Buruma. *NJB* 2010, 1107, Verzwegen misdaad: over maatschappelijk onverantwoord ondernemen.

niet-leidinggevende werknemer kan resulteren in toerekening van opzet aan de Rabobank Groep, namelijk als uit feiten en omstandigheden zou blijken dat het strafbare gedrag gebillijkt zou worden. De beschikbare informatie zou in die richting kunnen wijzen, nu er gedurende een zeer lange periode structureel en op grote schaal drugsgeld door de Rabobank is witgewassen.

VIII. Strafrechtelijke aansprakelijkheid van de feitelijke leidinggevenden van de Rabobank Groep

Op grond van art. 51 lid 2 sub 2 Sr is er eveneens de mogelijkheid van strafrechtelijke aansprakelijkheid voor de feitelijke leidinggevenden binnen de Rabobank Groep. Belangrijk in dit verband is om te wijzen op het feit dat ook een rechtspersoon feitelijk leiding kan geven.⁴⁸ Er is bijvoorbeeld sprake van feitelijk leiding geven als de verboden gedraging het onvermijdelijke gevolg is van het algemene, door de verdachte (in dit geval de Rabobank Groep), gevoerde beleid. Er kan bijvoorbeeld sprake zijn van feitelijk leiding geven indien de leidinggevende functionaris naliet activiteiten te verrichten tot het beëindigen van de verboden gedraging.⁴⁹ Naast de gedraging of het nalaten te handelen, moet er ook sprake zijn van opzet bij de leidinggevende; hierbij is voorwaardelijk opzet afdoende.⁵⁰

Zoals het Gerechtshof Den Haag in het beklag ex art 12 Sv over de Libor rentefraude aangaf:

⁴⁸ Zie HR 26-4-2016, ECLI:NL:HR:2016:733, *NJ* 2016/375, onder 3.5.1.

⁴⁹ Zie HR 20-11-1984, ECLI:NL:HR:1984:AC8601, *NJ* 1985, 355 onder 4.3, waarin staat: Bij de beoordeling van het middel moet worden voorop gesteld, dat -anders dan het middel blijkbaar veronderstelt -te dezen niet beslissend is of 'in zijn algemeenheid' reeds een 'louter passieve betrokkenheid' voldoende is om te kunnen aannemen dat 'feitelijke leiding' wordt gegeven in de zin van art. 51 tweede lid onder 2 Sr. Zie hiervoor ook Slavenburg II, zoals aangehaald in De Hullu, 2015, p. 506: 'Van feitelijk leidinggeven aan verboden gedragingen kan onder omstandigheden sprake zijn, indien de desbetreffende functionaris – maatregelen ter voorkoming van deze gedragingen achterwege laat en bewust de aanmerkelijke kans aanvaardt dat de verboden gedragingen zich te dezen voordoen. In deze situatie wordt de functionaris geacht opzettelijk de verboden gedraging te bevorderen. De bewuste aanvaarding van een dergelijke aanmerkelijke kans kan zich te dezen voordoen, indien hetgeen de verdachte bekend was omtrent het begaan van strafbare feiten door de bank rechtstreeks verband hield met de aan hem verweten verboden gedragingen.' (Zie HR 16 december 1986, ECLI:NL:HR:1986:AC9607, *NJ* 1987, 321).

⁵⁰ HR 23 juni 1987, ECLI:NL:HR:1987:AC9905, *NJ* 1988/44

Voor de vaststelling of een verdachte feitelijk leiding heeft gegeven aan de verboden gedraging is van belang of vaststaat dat de verdachte maatregelen ter voorkoming van die gedraging achterwege liet, hoewel hij daartoe bevoegd en redelijkerwijs gehouden was en hij bewust de aanmerkelijke kans heeft aanvaard dat de verboden gedraging zich zou voordoen of die gedraging opzettelijk heeft bevorderd.⁵¹

Het draait in dat verband om kennis van verboden gedragingen en een alerte en tijdige reactie op verboden gedragingen. In de Libor rente-zaak oordeelde het Gerechtshof in het voordeel van Rabobank-bestuurders:

De leiding van de bank heeft het proces van submittie van de Libor rates niet als een risicovol proces geïdentificeerd. Kennelijk werd er vanuit gegaan dat dit een betrekkelijk 'bureaucratisch' proces was. Toch moet men zich op basis van de berichten in de pers in 2009 en ook gezien de door de BBA in 2009 opgelegde verplichting tot een audit van het submittieproces, bewust zijn geworden van het risico. Men is echter aan dit, mogelijk anderszins aanvankelijk onderschatte, risico eerst in de tweede helft van 2010 aandacht gaan schenken. De wijze waarop aandacht werd geschonken aan dit probleem getuigde niet van een grote 'sense of urgency' en evenmin van een grote daadkracht.

Uit het onderzoek is echter niet naar voren gekomen dat leden van het bestuur van Rabobank in het begin van de relevante periode op de hoogte waren van de beïnvloeding van de Libor en Euribor submissions. Wat er zij van eventuele prudentiële verantwoordelijkheid, het dossier biedt geen aanknopingspunten voor strafrechtelijke verwijten jegens de individuele leden van de Raad van Bestuur. Hoewel blijkens het onderzoek de eerste signalen uit 2008 dateren, lijkt aannemelijk dat zodra de leden van de Raad van Bestuur bekend waren geworden met de verweten gedragingen, zij maatregelen ter voorkoming van dergelijke feiten niet achterwege hebben gelaten. Kritiek op de alertheid en snelheid is (zeker achteraf gezien) alleszins denkbaar na kennisneming van de resultaten van de diverse onderzoeken. Het dossier biedt echter onvoldoende aanknopingspunten om de toenmalige leden van de Raad van bestuur en het topmanagement van Rabobank een strafrechtelijk verwijt te kunnen maken.⁵²

Een strafrechtelijk onderzoek zal met betrekking tot het witwassen in het Callexico-filiaal helderheid moeten brengen, in het bijzonder over de vraag of Rabobank-bestuurders, als natuurlijke personen, en/of de Rabobank Groep, als rechtspersoon die feitelijk leiding gaf, op de hoogte waren van de onrechtmatige gedragingen, al dan niet in voorwaardelijke zin. Gelet op de aard en omvang

⁵¹ Id., para. 10.3.

⁵² Ibid.

van het witwassen, gedurende een langere periode, is het echter moeilijk voorstelbaar dat (bepaalde) Rabobank-bestuurders en/of de Rabobank Groep daarvan niet op de hoogte waren geweest of hadden moeten zijn. Daarbij komen, als uiterst relevante factoren, dat de Rabobank waarschuwingen over witwassen in de VS in de wind heeft geslagen en het toezicht onvoldoende op orde had.

Er is derhalve alle reden bij een strafrechtelijk onderzoek ook Rabobank bestuurders te betrekken. Het onderzoek zal moeten uitwijzen welke bestuurders het zwaarste strafrechtelijke verwijt te maken valt terzake het witwassen in Calexico.

IX. Rechtsmacht en dubbele strafbaarheid

Nu de feiten waarvan aangifte wordt gedaan zich geheel voor lijken te doen in het buitenland rijst de vraag naar de Nederlandse strafrechtsmacht.

Er is sprake van verschillende verwijten. De medewerkers van Rabobank Calexico, en Rabobank N.A., kan worden verweten dat zij in Calexico, de Verenigde Staten, zich hebben schuldig gemaakt aan witwassen - en daarmee verwante strafbare feiten. Op hun handelen is de Nederlandse strafwet niet van toepassing, omdat het gaat om feiten buiten Nederland, gepleegd door niet-Nederlanders.

Deze aangifte richt zich dan ook niet tegen de medewerkers van Rabobank Calexico of een buitenlandse dochteronderneming van de Rabobank Groep, -tenzij het zou gaan om medewerkers met de Nederlandse nationaliteit- maar tegen de Nederlandse rechtspersoon Rabobank Groep en/of haar feitelijk leidinggeven- den, dit alles op de grondslag van art. 51 Sr.

Rechtsmacht is er in dat geval op de volgende basis.

Ten eerste kan de *locus delicti* ook Nederland zijn indien uit het strafrechtelijk onderzoek zou blijken dat strafrechtelijk verwijtbaar handelen mede in Nederland heeft plaats gevonden; dit kan aan de orde zijn in geval van (enige mate van) actieve betrokkenheid bij het reilen en zeilen in Calexico, maar ook bij het

aantoonbaar tekort schieten in toezicht dat –mede- vanuit Rabobank Groep, zetelend in Nederland, had moet worden georganiseerd. In dergelijke gevallen vindt rechtsmacht grondslag in het territorialiteitsbeginsel, ex art. 2 Sr.

Daarnaast heeft Nederland rechtsmacht over het in de Verenigde Staten gepleegde witwassen, door de Rabobank Groep en/of feitelijk leidinggevend, op grond van het nationaliteitsbeginsel (art. 7 Sr). De rechtspersoon met statutaire zetel in Nederland valt onder de werking van deze bepaling, dient dus als 'Nederlander' te worden beschouwd in de zin van die bepaling. De Rabobank Groep - de Coöperatieve Rabobank U.A.- heeft gelet op art. 2 lid 2 van haar statuten haar zetel in Amsterdam, en is Nederlander in de zin van art. 7 Sr.⁵³

Voor wat betreft witwassen, artt. 420bis-420quater, is op grond van het nationaliteitsbeginsel er alleen rechtsmacht indien de feiten strafbaar zijn gesteld in het land waar het feit is begaan (art. 7 lid 1 Sr). Hierover kunnen we kort zijn, al is het maar omdat de Verenigde Staten zelf al strafrechtelijk onderzoek doet naar het gepleegde witwassen. Witwassen, 'money laundering', is in de Verenigde Staten strafbaar gesteld in de Money Laundering Control Act, 18 U.S. Code para. 1956.

Ten aanzien deelneming aan een criminele organisatie geldt dat het vereiste van dubbele strafbaarheid niet bestaat in geval van het oogmerk op het plegen van internationale misdrijven; art. 2 lid 1 sub c van de Wet Internationale Misdrijven stelt aan rechtsmacht op basis van het nationaliteitsbeginsel geen eis van dubbele strafbaarheid. In andere gevallen bieden de Amerikaanse *conspiracy* en RICO-wetgeving, afzonderlijk en/of in onderlinge samenhang toegepast, voldoende grondslag voor het aannemen van dubbele strafbaarheid.

X. Geen vervolgingsbeletselen

Voorshands is er geen sprake van enig vervolgingsbeletsel. Indien de Nederlandse justitie zich op dezelfde natuurlijke personen en rechtspersonen zou richten als de Amerikaanse autoriteiten dan zou er te zijner tijd een 'ne bis in idem'-

⁵³ Zie https://www.rabobank.nl/images/statuten-rabobank_29814779.pdf?ra_resize=yes&ra_width=800&ra_height=600&ra_toolbar=yes&ra_locationbar=yes.

beletsel ex art 68 lid 3 Sr kunnen ontstaan. Zoals al eerder is aangegeven verlangen cliënten nu juist van het openbaar ministerie dat het strafrechtelijke onderzoek zich niet richt op buitenlandse rechtspersonen en buitenlandse natuurlijke personen, maar juist op natuurlijke personen en rechtspersonen die in de VS geen –direct- voorwerp van onderzoek zijn.

Voor zover men de Rabobank Groep als geheel als de getroffen entiteit van het strafrechtelijk onderzoek in de Verenigde Staten zou beschouwen dan is er ook in dat geval niet sprake van een risico op dubbele strafvervolgning.

Zoals naar voren komt in deze aangifte is de nadrukkelijke wens van cliënten dat niet alleen strafrechtelijk onderzoek naar witwassen plaats vindt, maar dat een strafrechtelijk onderzoek zich ook zou moeten richten op de consequenties van dat witwassen voor de burgerbevolking in Mexico. Daarom zou het onderzoek zich moeten uitstrekken over deelname aan een criminele organisatie, te weten de drugskartels in Mexico.

Het ziet er naar uit dat dit aspect van het strafbaar handelen van de Rabobank in het Amerikaanse onderzoek onderbelicht blijft: de Amerikanen lijken zich alleen op het witwassen te richten. Met andere woorden, het Nederlands openbaar ministerie zou dan niet onderzoeken naar/ vervolgen voor dezelfde strafbare feiten.

Tot slot is het zeer wel mogelijk dat het strafrechtelijke onderzoek in de VS – indien dat succesvol wordt afgerond- gaat resulteren in een schikking tussen de Amerikaanse autoriteiten en de Rabobank. Daarmee is er nog geen sprake van een dubbele strafvervolgning in de zin van art. 68 lid 2 Sr, nu het niet gaat om een onherroepelijk afdoening door een buitenlandse rechter. In de Libor-rente beklag zaak sprak de Rabobank haar zorgen uit over situaties van meervoudige bestraffingen bij internationale schikkingen:

Bij de onderhandelingen over de internationale schikkingen was een belangrijk punt van aandacht dat deze niet mochten leiden tot een dubbele of meervoudige bestraffing van Rabobank

voor dezelfde feiten. Rabobank heeft dit 'ne bis in idem'-beginsel nadrukkelijk onder de aandacht gebracht van de verschillende toezichthouders en autoriteiten, waaronder het openbaar ministerie en DNB. Het feit dat de toezichthouders en autoriteiten gezamenlijk en op één moment voor hetzelfde feitencomplex hebben geschikt, tast de haalbaarheid van een afzonderlijke vervolging door het openbaar ministerie thans evident aan, zo meent Rabobank.⁵⁴

Er zou een vervolgingsbeletsel in de zin van art. 68 lid 3 Sr bij een schikking in de vorm van een Deferred Prosecution Agreement (DPA) kunnen ontstaan. Maar dat is alleen aan de orde indien: a. Er daadwerkelijk in de VS sprake is van een DPA; b. Het in de DPA gaat om hetzelfde feit; c. De DPA zich richt op dezelfde rechtspersonen en/of natuurlijke personen als in het Nederlandse strafrechtelijke onderzoek. Vooralsnog doet deze situatie zich in het geheel niet voor.

Hier komt bij dat Nederland ook een eigen rol en verantwoordelijkheid heeft bij de vervolging van ernstige strafbare feiten gepleegd door de Rabobank. Cliënten achten het handelen van de Rabobank bij het witwassen in Calxico in strafrechtelijke zin aanzienlijk meer verwijtbaar en vinden dat dit handelen ook grotere schade heeft aangericht bij slachtoffers, onder wie de Mexicaanse burgerbevolking, dan de Libor-rente fraude. Het past dan niet om het optreden van de Amerikaanse justitie verder af te wachten en het openen van een Nederlands strafrechtelijk onderzoek daarvan te laten afhangen.

XI. Opportuniteit: haalbaarheid en algemeen belang

Cliënten stellen zich op het standpunt dat een strafrechtelijk onderzoek aanzienlijke kans van slagen heeft –en dat dus een strafzaak volgende uit dat onderzoek *prima facie* als haalbaar zou kunnen worden beschouwd- en dat een strafrechtelijk onderzoek in het algemeen belang is.

In de beklagbeslissing, op voet van art. 12 Sv, in de Libor-rente zaak ging het Hof in de volgende overwegingen in op zowel de haalbaarheid als wenselijkheid van een strafvervolging van de Rabobank:

⁵⁴ ECLI:NL:GHDHA:2015:1204, para. 7.3.

In het Tafelbergdossier komt naar voren dat onderzoek in Nederland is verricht op basis van onderzoeksresultaten die door buitenlandse diensten ter beschikking waren gesteld en dat de onderzoekers in Nederland, te weten DNB- en FIOD-medewerkers hun onderzoekshandelingen niet primair in een strafrechtelijk kader hebben geplaatst. Daarnaast heeft intern Rabobank onderzoek plaatsgevonden. Personen zijn gehoord zonder de cautie dat zij niet tot antwoorden verplicht waren, waarbij ook de status verdachte, getuige, of disciplinair gehoorde in een aantal gevallen onduidelijk is gebleven. Stukken zijn aan het dossier toegevoegd zonder inbeslagname op basis van strafvordering. Bevindingen van buitenlandse onderzoeken zijn aan het dossier toegevoegd, zonder dat duidelijk is of deze onderzoeksresultaten in het kader van een strafvervolging in Nederland zonder meer kunnen worden gebruikt. Vele betrokken en gehoorde personen hebben kennisgenomen van de in de stukken vastgelegde en in verhoren voorgehouden onderzoeksresultaten in binnen- en buitenland.

Derhalve zou voor een strafrechtelijke vervolging eerst een behoorlijk strafvorderlijk onderzoek moeten worden ingesteld. Dat onderzoek zou in aanzienlijke mate worden gehinderd door wat, al dan niet zonder strafvorderlijke waarborgen, aan onderzoek is geschied. Hierdoor en door de te verwachten invloed op de resultaten van het strafvorderlijk onderzoek zou de uitkomst van een uiteindelijke strafrechtelijke vervolging in hoge mate onzeker zijn. Daarnaast zou voor een succesvolle strafvervolging nader bewijsmateriaal bijeengebracht moeten worden, waarbij onder meer te denken valt aan bewijs van concrete en specifieke submissions en de onjuistheid daarvan. Al met al kleven aan de tot nu toe verzamelde onderzoeksresultaten strafrechtelijke manco's en is de voor de strafvervolging benodigde basis bij deze stand van zaken onvoldoende aanwezig. Dubieus is zelfs of deze nog in voldoende mate bijeen te krijgen is.

Hierdoor en mede gezien de voor een vervolgonderzoek benodigde tijd alsmede de aan de betrokken medewerkers opgelegde disciplinaire sancties, is het hof - alles afwegende - van oordeel dat ook een bevel tot nader onderzoek als bedoeld in artikel 12i sub 3 Sv, bij deze stand van zaken geen redelijk doel dient.⁵⁵

Het is in zekere zin opmerkelijk dat het doen van ander onderzoek dan strafrechtelijk onderzoek –waaraan de nodige manco's zouden kunnen kleven- er in de weg aan kan staan dat alsnog strafrechtelijk onderzoek zou worden uitgevoerd. Op die manier zou ander onderzoek –al dan niet intern- het optreden van justitie op onwenselijke wijze doorkruisen. Cliënten verzoeken het openbaar ministerie zich door dergelijke omstandigheden niet te laten leiden in de besluitvorming op deze aangifte.

⁵⁵ Id., para. 10.5.

Maar voor zover dergelijke bezwaren zoals geuit door het Hof wel een rol spelen dan is er dus des te meer reden om voorrang te geven aan strafrechtelijk onderzoek, boven andere vormen van –intern en/of extern- onderzoek. Zo kan het openbaar ministerie er in een zo vroeg mogelijk stadium zorg voor dragen dat de door het Gerechtshof geopperde ‘strafrechtelijke manco’s’ zich niet –of veel minder- kunnen voordoen.

Overigens hebben cliënten geen kennis van lopende onderzoeken –behalve dan die door de Amerikaanse autoriteiten- die voor succesvol Nederlands strafrechtelijk onderzoek –dat dus met aanzienlijke spoed moet worden uitgevoerd- een belemmering kunnen vormen.

Wat betreft het algemeen belang bij, ofwel het redelijke doel van strafrechtelijk onderzoek, nemen cliënten het standpunt in dat dit gelet op de ernst van de feiten ontegenzeggelijk aanwezig is. Niet alleen gaat het om structureel witwassen, op grote schaal en gedurende een lange periode, maar dit alles ook nog eens ter ondersteuning van zeer machtige en gewelddadige criminele organisaties. Deze organisaties, de Mexicaanse drugskartels, maken zich schuldig aan zeer ernstige misdrijven tegen de Mexicaanse burgerbevolking, inclusief misdrijven tegen de menselijkheid; deze misdrijven vinden mede ondersteuning in de witwasoperaties van de Rabobank. Hierbij past een grondig strafrechtelijk onderzoek.

Het zijn bovendien dusdanig ernstige strafbare feiten dat intern onderzoek –al dan niet resulterend in disciplinaire maatregelen getroffen door de Rabobank zelf tegen bepaalde medewerkers- onvoldoende recht doet aan de belangen van de samenleving en slachtoffers. In dit verband is het van belang te benadrukken dat het hier gaat om een grote financiële instelling met een bijzondere maatschappelijke verantwoordelijkheid. De Rabobank laat zich er op voor staan maatschappelijk te ondernemen; zoals staat in het eigen 'Beleidskader duurzaamheid':

We respecteren en handhaven de internationale mensenrechten zoals beschreven in de *Universele Verklaring van de Rechten van de Mens* van de VN en vastgelegd in internationale wetgeving (...). We laten ons leiden door *Guiding Principles on Businesses and Human Rights* van de VN, in lijn met het 'respect, protect and remedy' (respecteren, beschermen en herstellen) kader. Naast datgene wat beschreven is in ons *Beleid voor duurzame ontwikkeling* zetten wij ons op het gebied van mensenrechten er specifiek voor in om: te voorkomen dat we negatieve effecten op de mensenrechten veroorzaken of daaraan bijdragen (...).⁵⁶

Cliënten –en de burgerbevolking van Mexico- hebben echter van enige moreel besef en/of maatschappelijk verantwoord ondernemen bij de Rabobank in het geheel niets gemerkt. Sterker: hebzucht in het kader van de bedrijfsvoering heeft het in alle opzichten gewonnen van verantwoord ondernemen, dit alles uiteindelijk over de rug van individuele slachtoffers, zoals de van cliënt Hernandez, en de Mexicaanse burgerbevolking. Een publieke strafvervolging is daarop de passende reactie, in die zin ook al het Gerechtshof bij de -in de overtuiging van cliënten minder ernstige- Libor-fraude:

Naar het oordeel van het hof zou daarom een publieke strafvervolging van de feitelijke daders van de Libor en Euribor manipulaties juist zijn geweest.⁵⁷

XII. Bewijsvergaring en rechtshulp

Het is evident dat strafrechtelijk onderzoek zoals dat wordt verlangd door cliënten voor een aanzienlijk gedeelte in de Verenigde Staten zal moeten plaats vinden - en misschien ook wel in Mexico. Vooralsnog beperk ik me tot onderzoek in de VS.

Er is een verdrag van kracht tussen de VS en Nederland dat beide landen verplicht elkaar wederzijds in ruime mate rechtshulp te verlenen, bij -onder andere- het vergaren van strafrechtelijk bewijs.⁵⁸ De vermelde vormen van rechtshulp

⁵⁶ Rabobank Groep - Beleidskader duurzaamheid, p. 30 (beschikbaar op <https://www.rabobank.com/nl/images/sustainability-policy-framework.pdf>).

⁵⁷ ECLI:NL:GHDHA:2015:1204, para. 10.5.

⁵⁸ Treaty between the United States of America and the Kingdom of the Netherlands on Mutual Assistance in Criminal Matters, zoals gewijzigd in het kader van rechtshulpverdrag tussen de EU en VS; zie <https://www.state.gov/documents/organization/189592.pdf>

genoemd in art. 1 lid 2 van het Verdrag bieden meer dan voldoende mogelijkheden tot het vergaren van relevant bewijs; in dat verband kan gebruik worden gemaakt van de resultaten van het onderzoek door de Amerikaanse aanklagers en hoeft het openbaar ministerie zich geen zorgen te maken dat het een strafrechtelijk onderzoek geheel vanaf de grond zou moeten opbouwen. Een strafrechtelijk onderzoek hoeft dus -zeker in de fase dat gebruik kan worden gemaakt van de resultaten bij de Amerikanen- niet veel capaciteit te vergen.

Cliënten gaan er van uit dat rechtshulpverlatingen met de VS goed zijn en dat de wederzijdse belangen bij eigen nationaal strafrechtelijk onderzoek worden erkend; dit hoeft elkaar ook niet te bijten. Zowel het Amerikaanse als het Nederlandse strafrechtelijke onderzoek zullen sterker worden door de wederzijdse samenwerking.

Cliënten, voor zover binnen hun mogelijkheden, zijn bereid informatie te verstrekken over de component van het onderzoek dat betrekking heeft op de misdrijven gepleegd door Mexicaanse drugskartels.

XIII. Conclusie

Op basis van het voorgaande verzoek ik u namens cliënten een strafrechtelijk onderzoek te openen tegen de Rabobank Groep en haar bestuurders, terzake witwassen en deelname aan een organisatie die als oogmerk heeft het plegen van misdrijven, inclusief misdrijven tegen de menselijkheid, tegen de Mexicaanse burgerbevolking.

Ik verzoek u via mij cliënten van uw beslissing op deze aangifte als mede van de voortgang in een strafrechtelijke onderzoek op de hoogte te houden.

Met vriendelijke groet,

Goran SLUITER

Bijlage 1: Open Society Report

Bijlage 2: Consent Order